

BVD / SBP- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

A89/018 CO:2105449

5 juli 1989

COMPROMIS REDT (VOORLOPIG) EENHEID HONGAARSE COMMUNISTISCHE PARTIJ

Met de creatie van een vierhoofdig Partijpresidium heeft de Hongaarse communistische partij tijdens het op 24 en 25 juni jl. gehouden CC-plenum gekozen voor een politiek compromis, dat ervoor moet zorgen dat de partij tenminste tot het aanstaande Partijcongres in oktober bijeenblijft. De steeds verder uit elkaar driftende hervormingsgezinde en behoudende vleugels van de partij brachten daarmee niet - zoals algemeen werd verwacht - de veel gekritiseerde partijleider Karoly GROSZ ten val,* doch vonden elkaar in een tijdelijke oplossing, waarbij de secretaris-generaal wel een groot deel van zijn macht is kwijtgeraakt.

---

*Zie Focus A89/014 Positie Hongaarse partijleider uiterst wankel na herbegravenis NAGY.

COMPROMIS REDT (VOORLOPIG) EENHEID HONGAARSE COMMUNISTISCHE PARTIJ

Bij het begin van het plenum van het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiders Partij (HSAP) op 25 juni jl. waren politieke waarnemers in Boedapest er algemeen van overtuigd dat de politieke dagen van secretaris-generaal Karoly GROSZ waren geteld, omdat hij niet in staat was gebleken de ontwikkelingen in de partij te beheersen en te sturen. Met name de op dit moment sterke factie van hervormingsgezinde partijleden verweet GROSZ geen ernst te maken met een hervormingsbeleid en door zijn passieve houding een hinderpaal te vormen voor vernieuwingen.

Uit de sporadische informatie die over het verloop van het achter gesloten deuren gehouden CC-plenum naar buiten kwam, kan echter worden opgemaakt dat een grote meerderheid van de aanwezigen het niet aandurfde GROSZ zonder meer af te zetten. In wat door woordvoerder MAJOR de meest openhartige en kritische partijbijeenkomst sedert de Tweede Wereldoorlog werd genoemd, vielen weliswaar vele afkeurende commentaren te beluisteren over het functioneren van de partijleider, doch de uiterste consequentie van deze kritiek bleef achterwege.

Eenzijds zal dit te maken hebben gehad met het tijdstip van het plenum. Eerder was namelijk reeds besloten het Partijcongres te vervroegen naar dit najaar en deze belangrijkste vergadering van de partij voornamelijk te wijden aan de hervormingen. De meeste CC-leden achtten een wisseling van de wacht zo kort voor het Partijcongres niet zinvol. Anderzijds zou de vervanging van GROSZ door de meest uitgesproken hervormer Imre POZSGAY vrijwel zeker nu al geleid hebben tot een scheuring van de communistische partij.

De actuele situatie van een passieve partijleider en een van ongeduld trappelende hervormingsgezinde partijtop was voor de meerderheid van de deelnemers aan het CC-plenum echter evenzeer onhoudbaar. Vandaar dat overeenstemming werd bereikt over een compromis. De zeggenschap binnen de partij zou GROSZ - voorlopig tot aan het voor 7 oktober a.s. vastgestelde veertiende Partijcongres - moeten delen met de drie meest hervormingsgezinde Hongaarse politici: premier Miklos NEMETH en de ministers van Staat (tevens Politburoleden) Reszo NYERS en Imre POZSGAY. Samen vormen zij het nieuw geschapen Partijpresidium, dat onder leiding zal staan van Reszo NYERS, hetgeen nog eens duidelijk maakt dat GROSZ niet alleen onder curatele geplaatst is, maar ook daadwerkelijk politiek gekortwiek. Met de keuze van de iets gematigder NYERS als voorzitter boven de radicale POZSGAY werd echter rekening gehouden met de gevoelens in de behoudende factie.

Over de exacte taakverdeling binnen het Presidium is verder niets bekendgemaakt, doch als partijvoorzitter zal NYERS waarschijnlijk alle CC-bijeenkomsten en het aanstaande Partijcongres mogen leiden. GROSZ daarentegen lijkt zich als secretaris-generaal voortaan te moeten beperken tot het dagelijks bestuur van de partij.

Op voorstel van het nieuwe Presidium stemde het CC-plenum vervolgens in met het omdopen van het negen zetels tellende Politburo in een Politiek Executief Comité (PEC)*, dat 23 leden gaat tellen. De negen "oude" Politburoleden zullen zitting hebben in dit PEC, terwijl daarnaast plaatsen zijn ingeruimd

---

*Saillant detail: de Hongaren kiezen hiermee voor een benaming die al jaren gebruikt wordt in het door hen als "politiek barbaars" beschouwde buurland Roemenie.

voor zowel hervormingsgezinde als behoudende partijleden. Wederom kan hier gesproken worden van een tegemoetkoming aan het conservatieve kamp.

Tot slot besloot het CC-plenum tot de aanstelling van twee nieuwe - en jonge - partijsecretarissen: Jenő KOVACS (41), die verantwoording zal dragen voor partij-organisatie en János BARABAS (42) voor ideologie en media. Het plenum nam daarmee tegelijk definitief afscheid van een van de prominentste slachtoffers van de nieuwe koers, ex-Politburolid en CC-secretaris János BEREZ, die waarschijnlijk belast zal worden met het erebaantje van leider van een nieuw op te richten politiek onderzoeksbureau.

Het jongste CC-plenum is met de hierboven geschetste maatregelen, die duidelijk alle kenmerken van een politiek compromis in zich dragen, erin geslaagd de dreiging van een scheuring van de communistische partij voorlopig af te wenden. Imre POZSGAY beaamde na het Plenum in een vraaggesprek met het Westduitse opinie-weekblad Der Spiegel dat de discussie binnen de partij momenteel inderdaad vooral draait om de vraag of de partij uit elkaar zal vallen. Zelf zou hij er niet om treuren wanneer de conservatieve krachten zouden vertrekken, omdat juist zij het de partij moeilijk maken de historische ballast af te werpen. Hoewel hij de orthodoxe communisten liever kwijt dan rijk is, geeft hij echter toe dat het ondemocratisch zou zijn hen uit de partij te stoten.

POZSGAY neemt veelal een extreem standpunt in. Anderen is er alles aan gelegen de eenheid van de communistische partij te bewaren, terwijl weer anderen eerder denken aan een soort LAT (Living Apart Together)-relatie tussen de nu reeds bestaande partijgroepen van hervormers en orthodoxen (resp. de Hervormingscircels en het Marxistisch-Leninistisch Platform). Dit toont hoe momenteel centrifugale en centripetale krachten strijd leveren binnen de Hongaarse communistische partij. Pas op zijn vroegst tijdens het aanstaande Partijcongres zal duidelijk zijn wat de uitslag van dit krachtenspel zal zijn.